

Disputationum historicarum ad textum Herodiani prima

<https://hdl.handle.net/1874/340879>

DISPUTATIONVM HISTORICARUM
A D
TEXTUM HERODIANI,

PRIMA,
QVAM

Favente Deo Opt. Max.
Sub Praesidio,

D. PAULI VOET, L. A. M.
& Metaphysices in alma Academia Ultrajectina Professoris,
Publicè tueri conabitur,

MARCUS du TOUR.
Ad diem 18. Septemb. horâ Secundâ.

ULTRAJECTI.

Ex Officinâ Aegidii Roman, Academiae
Typographi, Anno clc l3 c XLI.

Nobiliss. Ampliss. spectatissimisque viris,

D. ANDREÆ vander MEVLEN, { Avunculis
D. FREDERICO RVYSCH } meis omni
inclytæ Reip. Ultrajectinæ Consuli, { honore pro
sequendis.

UT ET

Doctissimis præstantissimisque viris,

D. ANTONIO ÆMILIO { Illi historia-
D. IVSTO LIRÆO, { rum & Poli-
maniorum literarum ac temporum Professore, { tices. Huic
historiæ hu-

NEC NON

Eruditissimo Clarissimoque,

D. PAVLO VOET L. A. M. & in
alma Ultrajectensium Academia Metaphy-
sices Professore, præfidi meo plurimum ho-
norando.

Hoc exercitium historicum

Affectus & observantiæ ergo

Dico

MARCUS de TOUR Respo

*in Officina Regiæ Romanæ Academiæ
Typographi, Anno c. d. c. l. i.*

TEXTUM HERO-
DIANI,

P R I M A.

Historiarum Studiosis.

Quod ante nos factitarunt viri magni, idem favente Deo conamur. Inter tot ac tantos exemplo sit. Berneggerus in Taciti Germaniam & Agricolam., eo præloccente & nos in nostrum scriptorem tales quæstiones proponimus. quo successu vos videritis, ex hisce, & qua deinceps subjungendæ; si minus prospero, vestrum erit æquanimitèr, ut faciles estis, censuram exercere, ne posthac ab instituto nostro, rigidâ crisi circumventi, absterreamur.

I. Quid impulerit Herodianum, ut sui operis initium à proximo auspicaretur?

Vobis videtur impulsus, hinc ratione, illinc exemplis; illa, rationem dico desumpta est à triplici proximi officio. Præcipuum erit, ut totius operis indicetur argumentum. Huic proximum, ut lector docilis & attentus reddatur. Postremum, ut capretur benevolentia, quod tamen

nec semper, nec ubique servatur. Lucianus prioribus contentus proximi muneribus, ultimum prætermisit: ita ille, ὁμοίαν δὲ ὁμοίᾳ δὴ τῶν ἀποδιδόντων ἀποδοῦναι ἀρετῆς, ὅτι ἅσπερ οἱ πῆροτες, ἀπὸ τῶν ἀλλὰ τὸ τῆς εὐνοίας παρῆς, ὡς οὐδὲν ἢ ἐνυμῶσαι ἐν τοιοῦτοις ἀνδρῶν: Quando vero proximo utetur, à duobus tantum ordietur, non, ut Rhetores solent à tribus: sed benevolentia loco prætermisso, attentionem & docili-

litatem pariet auditivum; rationem ipse subjungit: οὐδέ τι μὲν γὰρ
αὐτῷ, ἢ δέξῃ, ὡς πρὸς μεγάλων, ἢ ἀναγκάσιον, ἢ δικέσιον, ἢ χρησίμων
ἔργων. Advertent enim ipsi animum, si ostenderit, quam de magnis, aut ne-
cessariis, aut ad ipsos pertinentibus, aut utilibus denique rebus sit dicturus.
 Neque tamen hoc Luciani præceptum secuti sunt historici in opi-
 versum. Exemplo sit Livius, qui in sui operis præfatione studet, ut
 lectoris benivolentiam attentionemque ab operis & argumenti in-
 cepti non solum magnitudine, verum & dignitate atque usu, & a
 sui officii verecundiâ civilique extenuatione consequatur. Exemplo
 sit noster Herodianus, cujus præmium continet historicorum quo-
 rundam vitia; rationem sui instituti, quâ docilem & attentum red-
 dit auditorem, benivolentiæ conciliationem, ac denique rerum ge-
 starum, quas describendas suscepit brevem delineationem. Tali u-
 titur præmio Euan Lucas C. I. Primum aliorum pro fert institutu-
 rum, nempe vel marci vel Matthæi, ut Erasim. observat in paraphra-
 si ad c. I. Luc. qui summâ fide quod tum satis esse judicabant prodiderunt.
 Prima pars hisce explicatur verbis: Ἐπειδὴ πρὸς πολλοὶ ἐπεχειροῦσαν ἀ-
 νατάξαδὲ, δίνουσι &c. usque ad vers. 3. Secundâ parte tuum enar-
 rat institutum, sc. ea supplere quæ ab aliis prætermissa, & quidem ita
 ut non carptim & sparsim attigerit, ut quæque inciderint, verum
 temporis ordinem ac rerum seriem secutus, diligenter historiam di-
 gesserit: hæc vero continentur sequentibus: ἔδοξε κ' αὐμοί, παρηκολο-
 θικοπ ἀνωθεν πᾶσι ἀκρίως, καθεξῆς σοι γράψαι; tertiâ parte, docilem
 reddit lectorem vel auditorem hisce verbis: Ἴνα ἐπιγνώσῃ πρὸς αὐ-
 κωτηχίδος λόγων ἢ ἀσφάλειαν. Atque ita præmium tribus partibus
 absolvit. Ad exempla quod attinet, veteres plerique scriptores præ-
 fatione, veluti antipagmenro quodam, in operis vestibulo, uteban-
 tur. Tales sunt, Herodotus, Thucydides, Polybius, Dionysius, Tac-
 itus, Salustius, Florus, Iustinus. Ælius Spartianus ad vitam Anto-
 nini Getæ, Iulius Capitolinus in Opilio Macrino, in Maximinis duo-
 bus. Ælius Lampridius in Antonino Heliogabalo. Trebellius Pol-
 lio in Cæsare Claudio. Flavius Vopiscus Syracusius in Aureliano;
 Probo; Firmo, Saturnino, Proculo & Bonoso. Sunt & alii qui præ-
 mium omittunt, eo moti, quod Xenophon, quod Cæsar iis carere
 malue-

maluerunt. Ad Xenophontem respondet Lucianus, nescire istos homines, *ὡς δὲ ἀνὰ πρῶτῳ προεμίῳ βέλτερον τῶν πολλῶν ἐστὶν προεμία* *quadam vi ac potestate, qua fugiant multos.* Dicimus nos non ubique Xenophontem proeomio carere maluisse, quippe qui in opere, quod *ἱστορία* Cyri inscribitur, præfatione utatur. Ad Casarem vero in promptu est responsio, cum non justam scripserit historiam, verum Commentarios. Et sane suadet similitudo, cum qui proeomium plane omittunt, simile quid præstent, ac si hominem producant sine capite.

II. Quo ordine scribatur proeomium?

Eciam si primum locum semper & ubique in historiâ teneat proeomium, ut indicio est vocis Etymologia; attamen postremo loco aliquando scribitur, aliquando primo. Fecit illud Thucydides, ut in ingressu operis videre est: *Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ἐξέγεγεψε τὸν πρῶτον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, ὡς ἐπολέμησαν αἰεὶ ἀλλήλους. Ἀρξάμενος ἐκθὺς καὶ διαμένει*: *Thucydides Atheniensis bellum Peloponnesium, Atheniensiumque, quod inter se gesserunt, conscripsit, exorsus statim ab eo motu, dicit ἐξέγεγεψε, ἀρξάμενος, scripsit, orsus, id innuit, ante proeomium se conseripsisse historiam.* Idem factum à Dionysio Halicarnasseo, qui similiter ait: *τότε ἐπεχείρησεν τῆ γεγραμμένη* *demum hanc sum aggressus historiam, ait aggressus sum, non aggrediar, factum à Iulio Capitolino, quod patet in duobus Maximis: adhibui moderationem, quâ duos Maximos in unum volumen congregarem.* Servavi deinceps ordinem, inquit, non servabo. In hanc partem videtur inclinare Lucianus, qui de exordio demum tractat, postquam universa poenè tradiderat historiæ scribendæ præcepta. Aulii vero proeomium ut ordine in initio collocant, ita primo conscribunt. Id fecit Tacitus, cujus hæc sunt verba, lib. i. annal. c. i. *Inde consilium mihi, pauca de Augusto & extrema, tradere: mox Tiberii Principatum, & cetera, sine ira & studio, quorum causas procul habeo.* Idem præstitit Livius, qui ita præfatione sua: *à conspectu malorum me tantisper avertam, dum prisca illa totâ mente repeto, & ibidem, quæ poetis magis decora fabulis, ea nec affirmare, nec refellere in animo est, ac deinceps, Sed hæc & his similia, utcumq; animadversa, aut existimata e-*

vunt, haud in magno equidem ponam discrimine. Ac sub finem præfat,
Votis ac præcationibus deorum dearūq; si ut potius nobis quoque mos esset
libentius, inciperemus ut orsis tanti operis successus prosperos darent. Atq;
ejusmodi dictis nondum conscripisse, verum conscripturum se de-
num fatetur historiam. Ita noster Herodianus historię suæ proce-
mio: ἵδετοις ἐς αὐτὰς ἐλάω, conscribendam suscepi, non dicit conscripsi,
atque ibidem, ὡς ἵδετοις τῶν πῆρεσται, καὶ χεῖρος ἐπὶ δουρατίας δι-
γνοῦμαι, hæc quemadmodum gesta sint, temporū ipsorum atque principum
servato ordine, perscribemus. Futuro tempore hæc dicuntur, non præ-
senti, nempe postea quam scripisset proœmium, historiam demum
conscripturnus. Nostro poterit accenseri Flavius Vegetius, qui pro-
œmium, quem ille prologum vocat, ante materiem scripsit. Quod
liquido ex prologo constat: ita habent verba. De delectu igitur at-
que exercitatione tyronum, per quosdam gradus, & titulos antiquam con-
suetudinem conamur, vel potius ut alii malunt, conabor ostendere. Hunc
in modum Laërtius, historię de vitis ac sectis philosophorem præ-
misit proœmium, quod ante historiam scripisse indicatur ultimâ
proœmii periodo, hisce verbis. Ἀντίον ἵδετοις ἀνδρῶν ἢ ἀνδρῶν, καὶ
πρωτόν καὶ πῆρε δαλῶ. Sed jam de viris ipsis, ejusmodi fuerunt, dicen-
dum ac primam de Thaleto. Eundem ordinem in scribendo servavit
Florus, ut liquido paret ex ipsius verbis. Faciam quod solent, qui ter-
rarum situs pingunt, in brevi quasi tabellâ totam ejus imaginem ample-
ctar. Superadde, Iulium Capitolinum in Opilio Macrino, idem
colligere est proœmio ad Diocletianum Aug. nos tamen, inquit, ex
diversis historicis eruta in lucem proferemus, & ea quidem qua memo-
ratu digna erunt. Rationes in utramque partem probantes non ob-
ferre, confirmans priorem sententiam hæc est, optima sunt illa ex-
ordia, quæ ex narrationis visceribus trahuntur ac educuntur, quod
fieri non poterit, nisi antea historica narratio sit absoluta. Pro sen-
tentiâ posteriori hoc militat argumentum. Ordo servandus est hi-
storico, in suæ historię expositione, ac qui eum minime servare po-
terit, nisi brevem eorum, quæ pertractaturus est, vel de quibus di-
cturus est, dispositionem sibi propositam habeat, atque a deo bre-
vem partiū, totius historię narrationis delineationem conscribar,

ut ita

ut ita deinceps certam sequatur in conscribendâ historiâ metho-
dem. Itaque ex dictis cuius facile erit iudicare, utrumque institu-
tum servari, & quidem non incommodè.

III. An sit Historici in proemio, sive operis sui initio invocare?

Pro scriptore nostro videtur facere Lucianus qui tales suo more
ridet lib. de hist. scrib. *Εἰς μὲν τοὺς αὐτῶν* (loquitur de historicis qui-
busdam) *ἐπὶ Μουσῶν ἐπιθὲς ἤρξατο, παροικαλῶν τὰς θεὰς σὺρεφάσαδ' ἔ
συγγράμματα* &c. ac unus quidem ipsorum statim à Musis exordiebatur,
invocando Deas, ut ipsa opus hoc scribenti adesse vellent. Deinde tale
ridet initium: *Ὁρῶν ἄς ἔμμελεις ἢ ἀρχὴ καὶ παρὰ πόδα ἢ ἰσοεῖα, καὶ τῶ τε-
νωτῆ ἔειδες τῶν λόγων πρόπαια*: *vides quam concinnum principium, quam
in promptu historia, quam tali orationis forma conveniens.* Historico
nostro favet Livianū illud in præfatione, quā ita claudit: *Sed quere-
la ne tum quidem grata futura, cum (forsitan & necessaria erunt) ab ini-
tio certe tanta ordiendæ rei absint, cum bonis potius omnibus; votisque ac
precationibus deorum dearumque, si, ut poëtis, nobis quoque mos esset, li-
bentius inciperemus, ut oris tanti operis successus prosperos darent.*
Nos & historicis id convenire dicimus æquè ac poëtis, forsitan alii
disparem rationem ostendent, quod in historico requiratur inge-
nium ad historiam scribendam, quo, qui caret, abstinet, atque tum
nihil ulterius præter fidem & industriam: in poëtis verò ut prisca
loqui amant *πνεῦμα ἐνθεον καὶ κάτοχον ἐν Μουσῶν*: unde illud Ovidii:
At sacri vates & divum cura vocatur. Sunt etiam qui nos numen
habere putent. Dicendum tamen veritatem si Spectemus non mi-
nus indigere historicos auxiliodivino, quam poëtis, siquidem omnes
itidem illos Jupiter implet: quod Aratus in phænomenis, ita græcè:
καὶ τῶ θεὸς ἐπιπέμπει τὰς ἀνθρώπων πᾶντες. Fecerunt id antiqui oratores, ut pa-
ret ex illo maroniano,

Præfatus divos folio Rex insit ab alto.

Hujus illustre testimonium suggerit Panegyrista initio sui operis:
*Bene ac sapienter Patres C. majores instituerunt, ut quemadmodum re-
rum agendarum, ita dicendi initium a precationibus caperetur, quod ni-
hil rē*

haurit, nihilque providenter homines, sine deorum immortalium, ope, con-
filio, honore auspicarentur. Idem facere oportet historicos, quia non
minus cura divina, ut ad oppositam rationem antè allatam resp. cir-
ca historiam, quam circa poësin requiritur, quo nempe, omnibus, quæ
dicuntur, libertas, fides, veritas, constet: ut loquitur Panegyrista. Li-
vius huic nostræ sententiæ favet, qui etiam si non præmiserit invo-
cationem, tamen eam ut præcipuum operis initium ponit, & qui-
dem necessarium, Lubentius, inquit, inciperemus, à deorum deorum-
que invocatione; rationem subjungit; ne orsis tanti operis successus
prosperos darent. Necessitatem hujus quod tamen omisit, videtur a-
gnovisse Flavius Vegetius, prologo scripti, cui Inscriptio, de re mi-
litari. Ubi ita, Nihilquicquam rectè inchoatur, nisi post Deum fave-
rit Imperator, id est auxiliante Deo, atque post eum favente Impe-
ratore, omnia feribenti prosperè, omnia dicenti, feliciter succedēt.
Præterea, adde monumenta veterum, ex iis parebit, Deum in exor-
dio rei cuiusq; atq; adeo-historiæ invocandum ut benigne adsit, &
secundum votum, progressum & eventum operis largiatur: Ita Sto-
bæus de legibus & consuetudinibus sermone 42. τοῖς βυλομένους ἢ
πράττουσας τι δὲ θεῶν ἀρχαῶν χεῖρ; τὸ γὰρ εἶπεν ὡς περ ἂ παροιμία φατὶ
τὸν θεὸν ἡμῶν ἀπὸν πάντων τούτων. Consultantes agentesque aliquid à
Diis auspicari debent. Optimum enim est, ut parca mia fert, Deum
causam & auctorem esse illorum omnium. Hinc subscribit Xenophon
lib. 1. de pædia Cyri ait, πολλὰ γὰρ μοι συνόντες, ἐπ' εὐαθείᾳ, ἢ μόνον τὰ μεγά-
λα, ἀλλὰ ἢ τὰ μικρὰ πειράσθην ἀπὸ θεῶν ὀραῶν ἀεί. Nam me, quo-
eum multum versamini, scitis, non magna solum, sed etiam exigua mo-
lientem à Diis immortalibus nunquam non primordia capere. Et rursus
in Oeconomico: Καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν, κελούων πειραῶν ὁμῶ τοῖς
θεοῖς ἀρχεῖν πάντος ἔργου, ὡς ἔ θεῶν κυρίων ὄντων, ἔδεν ὑπὸν τῶν ἔρη-
μικῶν, ἢ τῶν πολεμικῶν ἔργων, id est, rectè tu quidem mones omnem à
Diis actionem potissimum auspicari oportere, tanquam pacis ac belli sta-
diis imperantibus. Hunc in modum attestatur, Plato, in Timæo:
τὸ τὸ γὰρ δὴ πάντες ὄντι, ἢ κατὰ βραχὺ σωφροσύνης μετέχουσι, ἐπ' πᾶσιν ὀρ-
μῶν, ἢ μικρῶν ἢ μεγάλων πράξεων, θεὸν ἀν' αὐτῶν κελούσιν. Ita sane omnes
quorquot sunt ab initio sapientia participant, & in omni affectione vel
motu

motu animi, & in negotiis parvis vel magnis, Deum aliqua ferme invo-
cant. Audiamus etiam Demosthen. Epist. 1. παντος ἀρχομένου σπου-
δαίου λόγου ἢ ἐργου, ἀπὸ τῶν θεῶν ὑπολαμβάνει πρῶτον ἀρχήν.
In principi, omne seruum dictum vel factum censeo primum à Deo ordi-
undum esse, convenire. Non filet hâc de re Pythagoras in cramini-
bis verè aureis :

——— ἀλλ' ἔρχεν ἔσ' ἔργον,
 θεοῖσιν ἐπειξάμεν τελέσαι, τῶν δ' ἡ κεκτήσασ
 Γράσσι ἀθανάτων τε θεῶν, θνητῶν τ' ἀνδράπων
 Σύσασιν, ἢ τε ἐκστα διέερχεται ἢ τε κρατεῖται, id est,

Nec venias ad opus nisi numina sancta precaris.
His bene servatis, hominum conjunctio qua sit,
Cumque Deo agnoscas, implet qua cuncta tenetque.

Et Aratus in principio φαινομένων, suo modo adeo piè loquitur,
ut nemo magis piè.

Ἐκ δὲ ἀρχώμεθα, τὸν εἰδένοντες ἀνδρες εἴμεν ἀρρήτων, id est,

Ex Deo principium quem nunquam nos homines relinimus insatum.

Addite Arati locum in phænomenis, Ciceronis lib. 2. de legibus,
 Maronis Eclog. 3. Theocriti in encomio Ptolomæi, Boët. lib. 3. de
 consolat. Philos. Valer. Max. in procem. lib. 1. Demosth. adversus
 Æschinem. Ciceronis in Divinat. ex quo Servius notat vetustum
 hunc morem ad illa Virgillii. *Dii nostra incapta secudent, & Pra-*
fatus divos ex 7. & 11. Æneid. Synes. Epist. 13. Pindari in Pythiis
Ode 5. Epode primâ. Eiusdem in Pythiis Ode X. Demosthen. O.
rat. ad Philipp.

IV. Verum scriptor bene agat si in exordio historie nomen suum col-
locet, an potius si ante exordium?

Utrumque non malè fieri existimamus, ante procemium si expri-
mat

matur nomen, exemplo erunt omnes historici tum Græci tum Latini, paucis exceptis. Quod si in proœmio collocet, nec deerunt huic instituto exempla sive sacram historiam, sive prophanam spectemus. In proverbiorum libro suum expressit nomen, scriptor, initio sui libri, ubi ita: *Parabola Selomo filii Davidis, regis Israel: &c* in Ecclesiast. ptirphraſtice c. 1. *verba Ecclesiasta filii David regis in Ierusalem.* Ita Amos c. 1. sic Eſaiæ, 1. Obad. 1. viſio Eſaiæ, Obadiæ. quod ad profanas historias, nobis erunt inſtar omnium, non ad inter postremos numerandi, Thucydides Herodotus. Hic ita incepit historiã. *Ἡρόδοτος ἀλιγάρραδι ὁ ἰσθρίης ἀπό δεξίης ἡδὲ,* id est, *Herodoti Halicarnassæ historia delineatio seu demonstratio hæc est.* Thucydides hūc in modum orditur: *Θουκυδίδης ἀθηναῖος ἐξενέγραψε τὸν πόλεμον τῶν πελοποννησίων καὶ ἀιδικαίων.* *Thucydides Atheniensis conscripsit bellum Peloponnesiacum & Atheniense.* Scholiastes græcus in Thucydidem, rationes subjicit, cujus hæc sunt verba: *πάντες μέμνηται ἵ δικέτω ὄνομα καὶ καταρχάς, ἀντιπαρατίλων ἑαυτὸν τῶν ὁμογύμων ἐν τοῖς ἔτησι ἀμα μὲν τῆς αἰτίας αὐτῆς ἕτερον, ἀμα ἔτι μὴ ἐπέον πῶς τὸ αὐτὸ σφειτερισθὲ συντάγμα,* id est, *numquam sui nominis obliviscitur in initio, partim, ut se diversum, ab aliis ejusdem nominis eadem ætate ostendat, partim ne alii laborem historiae congerenda, sibi attribueret seu vendicarent.* Hunc modum servavit Timæus Locrus, de anima mundi. *Τιμαῖος λόκρος τὰδε ἔφα.* Videntur autem antiquiores illi scriptores hoc ab Hebræorum, aliorumq; orientalium sapientibus hausisse, quibus hoc familiare fuit, ut ex scriptis Rabino cum colligere est, atque hæc ad decisionem quæſtionis sufficient.

V. Quomodo historia differat ab Annalibus?

Gellius libro 5. c. 18. historiae constituit differentias, *Annales, Ephemerides;* hunc secutus in syntaxi artis Mirabilis Tholosanus eas historiae constituit species, verum non satis accuratè. Diversitas enim appellationis non a genere nec a specie desumpta est, sed a formâ sive modo, quo res narrantur. Olim annales fuere dicti tum ratione temporis, tum dictionis, tum scriptoris. *Annales* inquit Bodinus pag. 15. *Method. à Cicerone dicuntur, cum sine ullis ornamentis, sine ullâ causarum disquisitione gesta cujusque anni nar-*
ran-

COROLLARIA Resp.

HISTORICA:

- I. **D**ivida Africa nullum legitimum censum instituit Caesar.
- II. Ianum Geminum rer ab Augusto clausum putamus.
- III. Romanorum potentiam ante Augustum penes unum fuisse? Affirm.
- IV. Ante Sullam nemo dictatorum cum viginti quatuor fascibus processisse existimamus.
- V. Cadmum in Græciam litteras vernaculas primus transmisisse ex historiis certo colligi posse inficiamur.
- VI. Primam inventæ Typographica artis gloriam Batavis non Moguntinis asserendum.

POLITICA.

- I. Principem omnibus legibus solutum negamus.
- II. Stratagematibus in bello utendum.
- III. Magistratum vendere illegitimum.

ETHICA.

- I. Excidisse bonis quam semper caruisse præstat.
- II. Nonnunquam viro forti fugam adornare licet.
- III. In virum bonum cadunt affectus.

FINIS.